

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

139:4 • 2019

The Global North, Stockholm, 12–14 augusti 2019

Globalhistoria är som bekant ett ämne i hastig tillväxt. Det syns i nya forskningsprojekt, tidskrifter, forskningslitteratur, översiktsverk, läromedel, kurser, akademiska tjänster och – inte minst – i mängden konferenser. Tidigare var det globala mer framträdande i forskning om den tidigmoderna perioden, men på senare tid har också medeltiden blivit globaliserad i allt högre utsträckning.

Vid Stockholms universitet avhölls i augusti 2019 konferensen *The Global North: Spaces, Connections, and Networks before 1700*. I 13 sessioner och tre *keynote*-föreläsningar presenterades forskning kring det förmoderna Norden i ett globalt perspektiv. Där samlades seniora och juniora forskare från såväl norra, västra, södra, centrala och östra Europa som – i mindre utsträckning – utomeuropeiska forskare. Som tvärvetenskaplig mötesplats var konferensen osedvanligt lyckosam; den samlade inte bara historiker, vilka annars hålls isär av distinktionen medeltida och tidigmoderna studier, utan lockade också arkeologer och språk- och textforskare. Konferensen blev en arena för meningsutbyte över ämnesgränserna. På det stora hela var närvaron av forskare från många länder, med hemvist i olika discipliner och med fokus på skilda tidsperioder, en god förutsättning för fruktbara diskussioner.

Somliga framställningar lyfte därmed blicken från de mest detaljerade tvistefrågorna i det egna ämnet, för att pröva mer visionära perspektiv. Det förhållandevis långa tidsperspektivet tydliggjordes redan i valet av *keynote*-föreläsare. De tre professorerna representerade studiet av vikingatiden (Neil Price), medeltiden (Felicitas Schmieder) respektive den tidigmoderna perioden (Steve Murdoch), och även här syntes en önskan om att involvera utöver historia även arkeologi.

Konferensen uppvisade också en uppenbar variation i definitioner av det globala – och stundtals bristen därpå. En del föredrag visade tydligt på närvaron av det globala i det lokala. Här kan nämnas studier av materiell kultur i rurala bosättningar i det anglosaxiska England och Danelagen. Exempel på

givande närmanden till temat stod att finna bland arkeologer och historiker liksom hos språk- och handskriftsforskare.

I andra fall tycktes global snarare ha tolkats som internationell i största allmänhet, och stundom var det tydligt att det globala temat inte direkt påverkat valet av forskningsämne eller ens framställningen. Problemet med att benämna allt som involverar utomeuropeiska områden eller förhållanden som globalt, och därmed egentligen inte ha något genomfört globalt perspektiv varken i förhållande till metoder eller teorier, blir påtagligt i ett sådant här sammanhang. Det hänger nära samman med Carol Symes (University of Illinois, Urbana-Champaign) avslutande tanke om att gräva lokalt och tänka globalt ("dig locally, think globally"). En sådan ansats gavs det exempel på, men den var långtifrån genomgående.

Somliga lyckades emellertid, sin gedigna presentation av empirin till trots, problematisera förhållandet mellan det lokala, regionala, nationella och internationella på ett tankeväckande sätt. Både det rumsliga temat och studiet av nätverk var framträdande, i synnerhet det senare. Transnationella nätverk av diplomater, kulturella medlare, intellektuella, handelsmän och legosoldater figurerade i många föredrag med fokus på vitt skilda perioder och områden. Så kunde strukturella likheter och olikheter framstå mellan norska diplomater på 1200-talet, medeltida litterära nätverk, kunskapsциркуlation om samer bland 1600-talets lärda cirklar samt militära entreprenörer i det förmoderna Östersjöområdet. Oftast lämnades dock paralleller mellan dessa disparata fall till åhörarna att själva dra i diskussioner eller efterföljande samtal, då många föredrag hade en empiriskt snäv inriktning.

En central aspekt av historiestudiet i ett globalt perspektiv är givetvis hur det nationella paradigmet kommit att utmanas av detta – faktiskt ett uttalat syfte med konferensen. Tveklöst fortsätter många forskare att operera med den moderna nationalstatens enheter som utgångspunkt, men på konferensen demonstrerades också hur transnationella eller interkulturella perspektiv kan ge nya insikter kring hur nätverk formerades och utnyttjades. Frågor om europeisering och eurocentrism berördes också i diskussionerna, inte minst i relation till hur forskare bör förhålla sig till andra undersökningsobjekt som kontrasteras med det europeiska i globala studier. Problematiseringen av det "europeiska" framstod som del i en mer omfattande debatt, där även definitioner av "kultur" och "etnicitet" spelar en roll. Lyfter vi blicken från det ofta geografiskt snävt avgränsade till en global arena, och särskilt vid försök att ägna sig åt komparation av något slag, uppstår förstås frågan om vilka objekt vi i realiteten jämför – och hur vi kan och bör benämna dem.

I sin sammanfattande kommentar, som avslutade konferensen, framhöll Carol Symes hur mycket kunskaperna om globala kontakter och utbyten utökats under de 30 år som passerat sedan Janet Abu-Lughod publicerade

sin banbrytande bok *Before European Hegemony: The World System AD 1250–1350* (Oxford 1989). Denna lyfte fram en relativt kort period under högmedeltiden som globaliserad; ett undantag från regeln med andra ord. Symes belyste hur vår ökade kunskap om globala sammanhang bidragit till att ifrågasätta att en global medeltid skulle vara ett undantagstillstånd. Inte minst har kunskapsläget avancerats med hjälp av nya tekniska möjligheter och vetenskapliga metoder. Hon påpekade hur ett genomfört globalt perspektiv på det förflutna kan ifrågasätta och slå tillbaka mot anakronistiska kategoriseringar genom att avslöja tidigare okända rörelser och samband samt alternativa maktstrukturer.

Symes avslutning poängterade hur historiker i regel har studerat personer och fenomen *in situ*, men haft problem med rörlighet och mobilitet. Det globala paradigmet kan omfamna diaspora, mobilitet och flexibla identiteter på ett nytt sätt. Likaså kan det globala bidra till att utmana pseudo-medeltida rasistiska mytbildningar som osynliggör dessa förhållanden i det förflutna. Därtill bidrar det säkerligen till att destabilisera konventionell periodisering. Tendenser till det syntes i individuella föredrag, men överlag också i det faktum att forskare med så kronologiskt och geografiskt vitt skilda forskningsintressen samlades till ett gemensamt vetenskapligt kunskapsutbyte.

Stockholms universitet

KIM BERGQVIST